

A ZSIDÓ PIPÁJA

Szítják, egyre szítják a lángot, hogy csapjon össze aztán mindannyiunk feje fölött. A vérvád s a többi terjed egyre. Kik terjesztik, jól tudjuk. A zsidógyűlölet szítása azoknak áll érdekükben, kiknek reszketve kell gondolniok arra, hogy a jó, bárgyú nép egyszer csak megvilágosul, s róluk talál egy kicsit elgondolkozni...

Annyi már eltagadhatatlan, hogy a reakció aknamunkája itt is, ott is kitört már, s veszekedett, vad antiszemitizmus dühöng egyik-másik részén az országnak.

Igaz, hogy bűnösöket keresve, nagyon magasra találnánk jutni. Főpapi székekig, mágnás kúriákig esetleg. De ha ilyen magas helyekig ebben az országban bajos is elérni a megtorló kéznek, valamit kell tenni. És mivel durva indulatok dühöngenek, durva megtorlásra, elrettentésre lehet csak gondolni.

Ime, egy eset, mely példa lehet.

Jámbor falusi zsidó ember elé, vásári sokadalomban paraszt suhanc ugrik. A zsidó ember pipázik. A suhanc kikapja szájából a pipát, s a nézők nagy gaudiumára elszalad vele.

A zsidó éltesebb ember, de szörnyen sérti a méltatlanság, a sértés és gúnyos kacagás. Rohan a suhanc után. Az visszakiabál egy-két "rongyos zsidó"-t, de egyszer megáll. Bevárja üldözőjét, s egy pálcával arcon vágja...

A vásári nép ismét jól mulat. Ezek, ha hazamennek, majd tudni fogják, mint kell a zsidóval

elbánni.

A törvényszék pedig ítélezett. Lopásért és testi sértésért félévi fogházra ítélte a suhancot. A tábla egy évi fogházra s a Kúria három évi fegyházra emelte ezt a büntetést.

Ezt az ítéletet én kihirdettetném minden vásári sokadalomban, sőt némelyik nagyobb búcsújárás alkalmával is, mikor legjobban dolgoznak a nép lelkének megmérgezésén - némelyek.

És nekem ugyan voltaképpen fáj annak a szegény bűnbak suhancnak a sorsa, s jobb szeretnék az én jelöltjeim közül néhányat a helyébe küldeni, de ismételem: elrettentésre van szükség. Az áldozatokért pedig számoljanak el majd azok, kik úgyis hívságosan hirdetik az éggel való összeköttetésüket...

Nagyvárad, Napló 1901. szeptember 28.

(ae.)

RABBI A KERESZTYÉN TEMPLOMBAN

Az ignoramusnak, e szegény, büszke és fájdalmas vallásnak, hívői észre sem vették. A dölyfös, kis Zarathusztrák megmosolyogták. A terpeszkedő, nagy religiók írástudói rökönyödtek meg csupán, mikor a minap a keresztyén templomba belépett a rabbi, hogy ott igéket hirdessen. A rabbi, főtisztelendő dr. Kecskeméti Lipót pedig az ótestamentum prófétáiról szólt az Istennek Koháry-utcai hajlékában. A régi-régi prófétákról. Az új próféták, a szocialista agitátorok például ma már maguk is templomi előadásokat tartanak... Ne, ne sápadjanak el az istenhívő jámborok! Nem nálunk történik ez, nem a hármass halom, hanem a még több halom országában: Svájcban.

Főtisztelendő Kecskeméti Lipót főrabbi úr fölolvassza különben is csak annyi belső szenzációt rejtegetett, hogy ezekért az igékért néhány rabbi-társa már-már máglyára vitte a főtisztelendő úr lelkét, miként lelkestül-testestül máglyára hurcolták annak idején a nemes Villanovanus mestert, a De trinitatis erroribus szent makacsságú mesterét, ama néhai való tudós Servet Mihályt. Egyébként pedig nem akarunk egy már megtörtént felolvasásnak reklámot csapni. Ézsaiás, Malakkiás, Hozseás és a többi. Aki kíváncsi volt rájuk, az elment. Előre sejtettük, hogy nagyon sokan mennek el, pedig a próféták nincsenek nagyon divatban. Az emberek szeretik megbámulni a ritka látványokat. Oh, nagyon megbámulták ezt is: a keresztyén templomban a rabbit!...

*

Szeretett felekezetemnek, a kálvinista felekezetnek papjai közül néhányan beleszerettek mostanában Bodnár Zsigmondba. De gustibus... Hanem a hullám-teóriát szépen kezelik. Nemrégiben egyikük igen érdekesen azt fejtegette, hogy olyan időkben, milyeneket közönségesen reakciósaknak hívnak, s milyen a mienk is, a katolikus egyház harcias lesz, a lutheránus majdnem olyan lesz, mint rendes időkben a katolikus, a kálvinista majdnem lutheránussá, az unitárius majdnem kálvinistává válik... Most ez az én pap-íróm talán hozzátenné, hogy a haladó zsidó pedig majdnem unitárius lesz... Igaza persze semmiképpen sincs Bodnár Zsigmond papi tanítványának, de megkérdezzük tőle, ha ezek a mai idők elmúlnak, a magyar protestáns irodalmi társaság befogadja-e tagjai közé az unitáriusokat is? Mert ma nem fogadja be. S ha igaz, valamelyik magyar lutheránus teológián azt a vitakérdést tűzték a leendő papok elé: pogányoknak tekintendők-e az unitáriusok? Ebből elképzelhetik a zsidók, hogy róluk miként vélekedhetik a mai idők ortodox teológiája...

És igazuk van, akik megbámulják ma a rabbit a keresztyén templomban. Csupa nagyszerű csodákkal, eredményekkel ékes ez a kor. Szabad megvetni a vallást. Szabad új vallást hirdetni. Szabad átbocsátani a történelemnek mindent, ami a vallások közt és körül leviharzott. És mindezek mellett megdöbben a világ, ha a religiók mernek csupán addig is eljutni, hogy egy az Isten és egy az élet...

*

A religióknak persze nem szabad engedniök. Azért religiók. A magyar protestáns irodalmi társaság legutóbbi gyűlésén - teszem - nem volt egy öklömnyi unitárius. És nagy fölháborodás

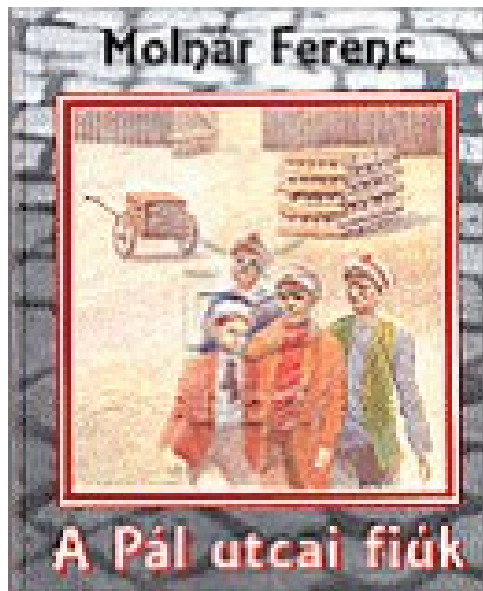
leszen abból, hogy a Dávid Ferenc-egylet, az unitáriusok irodalmi társasága nemcsak az őket kitagadó protestánsokat invitálja meg, de meginvitálja a zsidókat is, meginvitál minden eszmehirdetőt. Hát Dávid Ferenc azért pusztult el a dévai vár tömlöcében, hogy pár száz év múlva felekezete megszégyenítsen türelmével minden felekezetet? Fölháborító!...

Ne valljon bár vallást, lelkével az előretörő, babonátlan, kiváltságos lelkek eszméi között éljen bár - örvendeznie kell ma annak, ki e sok értelmetlen szomorúsággal zavaró országban él. Mennyi lecke ez, s hányfelé szól, int és pirít ez a lecke: az istentudomány egy zsidó tudósa igéket hirdet egy keresztyén templomban! Eszünkbe jut egy unitárius tudós prófétai dicsekedése: "Eljön az idő, s a mi vallásunk nem lesz vallás. Velünk lesz mindenki, aki keresi a mindenséget kormányzó egyetlent, s bízik az emberi értelem csodálatos erejében..."

Áldassanak a próféták, kiknek neveit keservesen magoltuk mint iskolás gyermekek. Íme az ő révükön történik egy jó, nemes, lelkesítő és szép dolog olyan izgága, beteg és homályos társadalomban ahol ő, jaj, fölöttébb ritkák az emberséges, fölemelő, tiszta spektakulumok...

Budapesti Napló 1903. december 8.

(A-y.)

ANTISZEMITA ISKOLAIGAZGATÓ

- Egy egyesület feloszlásának története -

A nagyváradi felső kereskedelmi iskola ifjúsága nemrégiben alakított az iskola kebelében egy humánus célú hasznos egyesületet, egy ifjúsági segélyegyletet.

Az egyesület megalakult, megválasztotta tisztikarát és választmányát. Evvel aztán be is fejezte életét. Az iskola igazgatója, Kovács S. János dr. fölőszlatta az ifjúsági egyesületet. E fölőszlatás oka és története elég érdekes.

A nagyváradi felső kereskedelmi iskolának pár év óta Kovács S. János dr. az igazgatója. Az igazgató úr nem azok közül az emberek közül való, akik sok vizet zavarnak. Szimpla, alapjában jámbor, szerencsés körülmények között esetleg jóra való ember is. Mégis e pár év alatt sikerült neki annyi antipátiát szerezni, amennyit nem szoktak olyan kicsi egyéniségek, mint amilyen ő.

Nyilván nem valami világos agyvelő a Kovács S. Jánosé, de például a nagyváradi és Bihar vármegyei társadalomnak akárhány szereplője békében ellehet és szerepelhet hasonló világosságú agyvelővel. Kovács S. Jánosnak az a baja, hogy sok benne a közlékenységre való hajlandóság s a bátorságnak az a fajtája, mely nem a nagyobb kaliberű és jószemű emberek erénye.

Még élénk emlékezetben lehet Kovács S. Jánosnak az a szerencsétlen szereplése, mikor a sajtó munkásairól mondott volt a Szigligeti-társaságban kritikát. Tudomásunk van például arról is, hogy Bozóky Alajos jogakadémiai igazgató sincs valami nagy véleménnyel a neki nagyon liberális sajtóról, de Bozóky már öreg ember s a nagyváradi jogakadémia hivatalos ápolóintézete a klerikalizmusnak. Ám Kovács S. Jánosnak még ez a két joga sincs meg a reakcionárius gondolkozáshoz és - szerepléshez.

A Szigligeti társaságbeli botlás nem utolsó és egyetlen volt. Követte ezt még egynéhány eset s valamennyi esettel harmonizált az igazgató úr egész társadalmi szereplése.

Most aztán igen súlyos esetet produkált Kovács S. János úr.

A felső kereskedelmi iskola tanulói ifjúsági segélyegyletet alakítottak. Egy délután megejtették a választásokat. A felső kereskedelmi iskola ifjúsága olyan érett és elfogulatlan, mintha nem Kovács S. János volna az igazgatója s így egészen véletlen műve, hogy az egyesület tisztviselőivé mind zsidó vallásúakat választottak, ámbár a választmányban viszont két vagy három keresztyén ifjúnak hely jutott. Dehogyan is volt ebben egy csöppnyi szándékosság. Ez egészen természetes. Az iskola ifjúsága majdnem teljesen zsidó vallású. Alig tíz-tizenkét keresztyén tanuló van, a kereskedelmisták között. Ha valaki okvetlenül felekezetesteskedik, akkor is megkapja e választásban a maga szája íze szerint való arányt.

Nem így gondolkozott Kovács S. János. Beállított másnap az osztályokba rettenetes dühvel:

- Így csinálják maguk az antiszemitizmust. Ne csodálkozzanak, hogy szaporodnak az antiszemiták. Nem tűnök meg tisztán zsidó tisztikart. Vegyék tudomásul, hogy az egyesületet fölőszlatom!...

És fölözlatta. Így történt. Kijelentjük, hogy tanárok és tanítványok között afférok tárgyalására nem szoktunk teret adni. De ez az eset egészen más szabású és nagyon súlyos. Kijelentjük azt is, hogy ezt a dolgot hiába is próbálja letagadni Kovács S. János, mert különben kénytelenek lennénk ellene saját növendékeit tanúkul fölhívni.

A nagyvárad kereskedelmi csarnok nagy áldozatokkal tartja fent a felső kereskedelmi iskolát. Ítélni nem akarunk az ügyben. Ítélezzék s bizonyára szigorúan fog a csarnok.

Nagyvárad Napló 1902. szeptember 20.